אלא הב"ע שהרהינו אצלו וקמיפלגי בדרבי יצחק. תימה לריב"ל אמאי איתא יתרן הך דע"כ בדרבי יצחק קמיפלגי וסיפא דקתני נכרי שהלוה את ישראל על חמצו אמאי דברי הכל אע"ג דלא קנה כיון דלמפרע הוא גובה וריש"א נמי אמאי אינו עובר למ"ד כיון דלמפרע הוא גובה ומפרש ריב"ל דהשתא כי מוקי פלוגתא בדברי יצחק מיירי שלא נא ישראל לידי גנייב שפדאו נכרי לנפוף[א] דלא שייך השתא פלוגתא דאמאי ורבא כולי אלא בהא קמיפלגי דלמאן דאמר עובר ס"ל דקני ליה ישראל מנכרי[ב] וה"ל ברשות ישראל ומ"ד אינו עובר ס"ל דלא קני ליה והרי לא היה ברשות ובסיפא ד"ה עובר דלא קני ליה נכרי לכ"ע והרי היה ברשות ישראל ומיהו מתניתין דקתני נכרי שהלוה וכו' מותר בהנאה מיירי שלא פדאו ישראל דאי פדאו ישראל אע"ג דמוקי לה בסמוך בדאמר ליה מעכשיו מכל מקום מאי מהני:

בדרבי יצחק קמיפלגי. תימה הא ר' יצחק לא קאמר דקני מעכשיו אלא שלא בשעת הלואה כדמוכח בהאומנין (בבא מציעא פב.) והכא ישראל שהלוה לנכרי על חמצו תנן דמשמע בשעת הלואה כדמשמע בהאומנין[ו] דקתני הלוהו על המשכון שומר שכר והתניא שומר חנם ומשני הא דמשכנו בשעת הלואתו והא שלא בשעת הלואתו ופריך והא אידי ואידי על המשכון קתני[ג] ויש לומר דהכי פירושו כיון דשלא בשעת הלואה קוה לגמרי כדרבי יצחק א"כ לענין חמץ יש לנו לחושבו כאילו הוא שלו לעבור בלא יומא אף בשעת הלואה דחשבינן ליה מלוי וכן יש לפרש בהשולה (גיטין מז.) גבי המלוה על המשכון אינו משמעו מדרבי יצחק כיון דקני ליה שלא בשעת הלואה בשעת הלואה נמי מיקרי של אחיך בידך: **שקונה** משכון. פ"ה קונה משכון לענין חיוב חומשין וכ"י אומר דבהאומנין (ב"מ פב.) משמע דלא הוי אלא שומר שכר דהלוהו על המשכון שומר שכר בעי למימר התם בגמרא דסבר לה כרבי יצחק וכולה שמעתא חמצו של נכרי ביד ישראל אייר שלא קבל עליו ישראל אחריות דאי קבל הרי הוא שלו ועובר עליו כדמוכח בפ"ק (דף ה.): **ואם אמר הגעתיך עובר.** לאביי[ד] ריש"א מיירי כשפדאו וסיפא כי אמר הגעתיך היינו שאינו רוצה לפדותו[ה]: דברי

בהנאה. דלא תלינן ליה בפובעלין אלא מן של מאי היה ושל ישראל הוא: **גמ' לריך שיבטל בלבו.** שמא יפקח הגל במועד ונמצא עובר עליו: **כספים.** של פיקדון אין להם שמירה אלא בקרקע ואם לא נתנן בקרקע ואבדו פטיעה היא אלא וחייב דשמור חנם חייב בפטיעה: **משום ריבא.** שהכלב מרימו ומטטנו ומוליאו: **מתני' בשוגג.** שגגה בתרומה ואפילו הזיד בחמץ משלם קרן וחומש ואף על גב דלא הוה שוא מידי דחמץ בפסח אסור בהנאה מיהו שוגג דתרומה לכתיב ביה וחמישיתו יוסף עליו ונתן לכהן את הקודש [ויקרא כב] דבר הראוי להיות קודש שאינו יכול לשלם לו המעות אלא הפירות והתשלומין נעשין תרומה כדלקמן [לב.] ואם לפי דמיס משלם אלא לפי דמיס חזלינן: **במזיד.** שהזיד בתרומה ואפילו שגג בחמץ פטור מן התשלומין: **ומדמי עליס.** אם תרומה טמאה היא אין משלם לו דמי עליס שהיתה ראויה להיסק תחת תבשילו משום דתרומה מזיד אין בה חומש ואין תשלומיה לכפרה ואין נעשין תרומה דגבי חומש בשגגה כתיב אבל מזיד אינו אלא כשאר גזלן בעלמא ומשלם מעות ולפי דמיס ולא לפי המדה וחמץ בפסח אלא בר דמיס דאסור בהנאה ואף להיסק לא הוי אלא מידי אפסדיה:

גמ'

אלא הכא במאי עסקינן כגון שהרהינו אצלו וקמיפלגי בדר' יצחק [ז]דא"ר יצחק [א]מנין לבעל חוב שקונה משכון שנאמר [ו]ולך תהיה צדקה אם אינו קונה משכון צדקה מנין מבאן לבעל חוב שקונה משכון ת"ק סבר הני מילי ישראל מישראל הוא דקרינא ביה ולך תהיה צדקה אבל ישראל מנכרי לא קני ור"מ סבר קל וחומר ישראל מישראל קני ישראל מנכרי לא כל שכן אבל נכרי שהלוה את ישראל על חמצו אחר הפסח דברי הכל עובר התם ודאי נכרי מישראל לא קני תנן נכרי שהלוה [ח] ישראל על חמצו אחר הפסח מותר בהנאה נהי נמי דהרהינו אצלו הא אמרת נכרי מישראל לא קני לא קשיא [ב]הא דאמר ליה מעכשיו הא דלא אמר ליה מעכשיו ומנא תימרא דשני ליה בין היכא דאמר מעכשיו ובין היכא דלא אמר מעכשיו דתניא נכרי שהרהין פת פורני אצל ישראל אינו עובר ואם אמר לו הגעתיך עובר מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אלא לאו שמע מינה שאני היכא דא"ל מעכשיו להיכא דלא אמר ליה מעכשיו שמע מינה ת"ר [ג]חנות של ישראל ומלאי של ישראל ופועלי נכרים נכנסין לשם חמץ שנמצא שם אחר הפסח אסור בהנאה ואין צריך לומר באכילה חנות של נכרי ומלאי של נכרי ופועלי ישראל נכנסין ויוצאין לשם חמץ שנמצא שם אחר הפסח מותר באכילה ואין צריך לומר בהנאה: **מתני'** [ד]חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער רבן שמעון בן גמליאל אומר כל שאין הכלב יכול לחפש אחריו: **גמ'** אמר רב חסדא [ה]וצריך שיבטל בלבו תנא כמה חפישת הכלב שלשה טפחים אמר ליה רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי הא דאמר שמואל [ו]כספים אין להם שמירה אלא בקרקע מי בעינן שלשה טפחים או לא אמר ליה הכא משום ריחא בעינן שלשה טפחים התם משום איכסויי מעינא הוא ולא בעי שלשה וכמה [ז]אמר רפרם בר פפא מסיכרא טפח: **מתני'** האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש במזיד פטור מתשלומין ומדמי עצים: **גמ'** תנן התם [ח]האוכל תרומה בשוגג משלם קרן וחומש [ט]אחד האוכל ואחד השותה ואחד

אלא. ריש"א וסיפא כשהרהינו אצל נכרי ולהבא הוא גובה: **קונה משכון.** כל ימי הלואה המשכון קנוי לו ואם נתנם חייב באונסין שאינו עליו לא כשומר חנם ולא כשומר שכר שפטורין באונסין אלא כולו ברשותיה ובשמירתו עומד: **ולך תהיה צדקה.** בהשבת העבוט כתיב. אי אמרת קונה משכון איכא לדקה בהא שכיבה שכב בשמלתו שהשאיל לו זה דבר הקנוי לו ואם אינו קונה לדקה בהשכבה זו מניין על שלו שכב: **אבל ישראל מנכרי לא.** אלכך לא עבר עליה דאמר מר (לעיל דף כט.) אבל אתה רואה של אחריס: **תנן נכרי שהלוה וכו'.** ואומינא אלו והא אמרת השתא דברי הכל נכרי מישראל לא קני: **לא קשיא.** מתניתין דאמר ליה כשהרהינו אצלו אם לא אתן לך עד יום פלוני יהא שלך מעכשיו הלכך נכרי שהלוה את ישראל קם ליה חמץ ברשות נכרי וישראל שהלוה את הנכרי קם ליה ברשות ישראל ברייתא דלא אמר ליה מעכשיו אלא כשאר משכון נתנו לו וקבע לו זמן אשם לא יפרע לו יגבה חובו ממשכונו ויש"ש אומו דדמיס הלכך בנכרי שהלוה לישראל דברי הכל אפילו לא פרע ליה אסור לישראל לייהנות ממנו דכל ימות הפסח של ישראל היה דמכאן ולהבא הוא גובה ואי משום דהרהינו נכרי מישראל לא קני. וישראל שהלוה פליגי מאן דאסר סבר כיון שהרהינו בעל חוב קונה משכון וליכא למימר הכא מכאן ולהבא גובה ומאן דשרי קסבר ישראל מנכרי ליכא לדקה ולא קני משכון: **ומנא תימרא.** דאפילו כשהרהינו אצלי לן בין אמר מעכשיו לא אמר מעכשיו: **פת פורני.** פת גדולה האפויה בתנור גדול כעין תנורים שלנו שהתנורים שלהם היו קטנים ומיטלטלין ופיהם למעלה ומדביקין הפת בדפנות שאין אופין בה אלא פתים קטנים ואומתא דמילתא נקט דאיידי דאשיבי שקיל ליה במשכון: **אינו עובר.** בפסח דקסבר ישראל מנכרי לא קני משכון: **הגעתיך.** מעכשיו קאמר אם לא אפרע לך עד יום פלוני עובר ואף על פי שלא הגיע הזמן שמא כשיגיע לא יפרע ונמצא עובר למפרע בבל ירלה: **מאי שנא רישא כו'.** אי הגעתיך לאו מעכשיו הוא מאי קא מהני בלאו הגעתיך נמי כי מטא זמניה ולא פרע שקיל ליה בחובו: **ומנאי של ישראל.** פת ויין הנמכר בתוכה: **אסור בהנאה.** דלא תלינן ליה בפובעלין אלא מן של מאי היה ושל ישראל הוא: **גמ' לריך שיבטל בלבו.** שמא יפקח הגל במועד ונמצא עובר עליו: **כספים.** שלא בקרקע ואם לא נתנן בקרקע ואבדו פטיעה היא אלא וחייב דשמור חנם חייב בפטיעה: **משום ריבא.** שהכלב מרימו ומטטנו ומוליאו: **מפיכרא.** מקום: **מתני' בשוגג.** שגגה בתרומה ואפילו הזיד בחמץ משלם קרן וחומש ואף על גב דלא הוה שוא מידי דחמץ בפסח אסור בהנאה מיהו שוגג דתרומה לכתיב ביה וחמישיתו יוסף עליו ונתן לכהן את הקודש [ויקרא כב] דבר הראוי להיות קודש שאינו יכול לשלם לו המעות אלא הפירות והתשלומין נעשין תרומה כדלקמן [לב.] ואם לפי דמיס משלם אלא לפי דמיס חזלינן: **במזיד.** שהזיד בתרומה ואפילו שגג בחמץ פטור מן התשלומין: **ומדמי עליס.** אם תרומה טמאה היא אין משלם לו דמי עליס שהיתה ראויה להיסק תחת תבשילו משום דתרומה מזיד אין בה חומש ואין תשלומיה לכפרה ואין נעשין תרומה דגבי חומש בשגגה כתיב אבל מזיד אינו אלא כשאר גזלן בעלמא ומשלם מעות ולפי דמיס ולא לפי המדה וחמץ בפסח אסור בהנאה ואף להיסק לא הוי אלא מידי אפסדיה:

גמ'

דמיס דאיסורי הנאה הוא, ואמרינן מתני' ר' יוסי הגלילי הוא דאמר ותמה על עצמך האיך חמץ אסור בהנאה כל שבעה כדבעינן למימר לקמן. **תנן התם** בתרומה פ"ו. אכל תרומה שוגג משלם קרן וחומש, אחד האוכל ואחד השותה

עין משפט נר מצוה

פה א מיי' פ"י מהלכות שכירות הלכה ה סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סי' עב סעיף ב:

פו ב מיי' פ"ד מהלכות מתנה הל' ה סמג עשין לט טוש"ע חו"מ סי' תמח סעי' ה:

פז ג מיי' פ"ד מהל' שלנה ופקדון הלכה ד סמג עשין פח טוש"ע מ"מ סי' רלח סעיף (יח) [טו]:

צ ח מיי' פ"י מהלכות תרומות הל' ה:

צא ט שם הל' ב:

מסורת הש"ס

ו) ב"מ פב. גיטין מז. שבועות מד. [קידושין מ:]. ז) [מוספתא פ"ג ה"ד ע"ש], ג) ב"מ מב. לעיל מ. ד) ב"מ שם, ה) תרומות פ"ו [מ"ה] ב"מ נד:, ו) [ב"מ פא:].

תורה אור השלם

ו. הָשֵׁב תָּשִׁיב לוֹ אֶת הָעֲבוֹט כְּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְשָׁכַב בְּשַׂלְמָתוֹ וּבֵרֲכֶךָ וּלְךָ תִהְיֶה צְדָקָה לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ: דברים כד יג

הגהות הב"ח

(א) גמ' שהלוה את ישראל על חמצו:

מוסף רש"י

שקונה משכון. לכל מילי להמחייב באונסין (ב"מ פב.) ואם אבד חייב באחריותו (גיטין לז.). **חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא** כמבורר. ואין צריך לבערו דאין כאן עוד כל ילתא (ב"מ מב.). **כספים** אין **להם שמירה אלא** בקרקע. דאם לא שמרן וגנבו, פטיעה היא (ב"מ מב.). **משום ריחא.** שהכלב מריח ומוציא ומרים אחריו (שם).

מוסף תוספות

א. קודם דמטא דזמניה. תוס' ד"ש. ב. כיון דסבירא לן כרבי יצחק הרי הוא עובר עליו שכל זמן שהיה ביד ישראל היה שלו לגמרי דב"ח קונה משכון. תוס' ריב"ל. ג. ופרש"י דעל המשכון משמע בשעת הלואה. תוס' שאנץ. ד. לא מוקי לה במעכשיו אלא. שם. ה. פי' לאחר הפסח א"ל לא אפדנו ויהיה שלך, עובר דלמפרע הוא גבוה. תוס' הלש"ם.

רבינו חננאל (המשך)

האי אלא טפח בלבד סגי. דכיון דמשום אכסויי מעינא הוא דיו, דהא משום ריחא לא חיישינן, לכך אפילו אם הוא טמון בקרקע טפח סגי ליה. **מתני' האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש,** במזיד הואיל וחייב כרת פטור מן התשלומין ומדמי העצים, פירוש לא תאמר חשוב זו התרומה שאכלת אתה כאילו שרפת אותה וניהנית ממנה ואתה חייב לשלם כפי הנאתך, אלא אפילו בעצים העומדין לשרפה אין חייב לשלם, שהחמץ בפסח איסורי הנאה הוא. ולית ליה לכהן לשרפה ולייהנות ממנה. כדרך שנהנה בשאר ימות השנה בתרומה טמאה שמסיקה תחת תבשילו. אי הכי אפילו בשוגג יהא פטור מן התשלומין דהא לית ליה

רבינו חננאל

ופריק לעולם רישא וסיפא בשהרהינו אצלו, ובדר' יצחק פליגי דאמר מנין לבעל חוב שקונה משכון, שנאמר ולך תהיה צדקה אם אינו קונה צדקה מנין, ת"ק לית ליה הא דר' יצחק ור' מאיר אית ליה. ומתמהינן ו) וכי דר' יצחק תנאי היא. ושנינן כולי עלמא אית להו דר' יצחק, והכא בהא קא מיפלגי, ת"ק סבר ישראל מישראל דבר צדקה הוא קני, אבל משכון דגרי דלאו בר צדקה הוא לא קני. ור' מאיר סבר ק"ו משכון דישראל קני ליה המלוה, משכון דגרי לא כל שכן, אבל נכרי שהלוה את ישראל על חמצו וקבע לו זמן לפרעו אחר הפסח דברי הכל עובר, דלא קנה הגרי חמצו של ישראל אלא ברשות ישראל קאי ועובר עליו. ומקשינן תנן נכרי שהלוה את ישראל על חמצו אחר הפסח מותר בהנאה, והאמרת גרי מישראל לא קני ואפילו הרהינו אצלו. ושנינן משנתינו בשפירש לו קני מעכשיו, כדתניא נכרי שהרהין פת פורני אצל ישראל אינו עובר בפסח. ואם אמר לו הגעתיך כלומר קני מעכשיו עובר. וכך סוגיא דשמעתא זו סלקא והוא כגון הא דתנן הלוהו על שדהו ואמר לו אם אינני מביא לך עד שלש שנים הרי הוא לך ב)מעכשיו כו'. ת"ר חנות של גוי ומלאי של גוי. כלומר הסחורה שבתוך החנות לנכרי, ופועלי ישראל נכנסין לשם ועושין מלאכתן, חמץ שנמצא שם אחר הפסח אסור בהנאה. ואין צריך לומר באכילה, כלומר חמץ של ישראל הוא. וכן חנות של ישראל ומלאי של ישראל ופועלי גוים נכנסין שם ומשמשין בצרכי החנות. חמץ שנמצא שם אחר הפסח מותר באכילה, ואין צריך לומר בהנאה. כללא דמילתא בתר פועלין אזלינן, אם פועלין ישראל הן חמצן הוא ואסור, ואם של גוים מותר. **חמץ שנפלה עליו מפולת** בעפר, אם הוא טמון שלשה טפחים בכדי שאין הכלב יכול לחפש אחריו, כלומר אינו מריח ריח החמץ הרי הוא כמבורר, ואינו חייב לחפור ולהוציאו ולשרפו, אבל צריך לבטלו. ולא תימא אפילו בשמירת הפקדון כך, כי הא דאמר שמואל כספים אין להם שמירה אלא בקרקע, ולא בעינן כולי

ו) משמע דרבינו הי' לו גי' אחרת בגמ' דמעיקרא פ"ד דפליגי בדר' יצחק גופא לי ב"מ קונה משכון או לא. ג) בגמ'נה שם לא הוזכר דמיירי מעכשיו אבל בש"ס שם ד' סו ע"ב מוקמינן למתני' לא קני מעכשיו.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

גמ' ואחד כסף. דאמרי' בפ' בתרא דיומא (דף עו:) סיכה כשמיה ושמיה בכלל אמילה והכא כתיב [ויקרא כב] כי יאכל קדש בשגגה דאילו גזלה והשליכה לנהר אפי' בשוגג דלא ידע שהיא תרומה אינו משלם חומש אלא קרן כאחר מזיק חולין דעלמא דאמר מר (לקמן ע"ב) כי יאכל פרט למזיק: **וחומש חומשא.** שהמשלומין נעשין תרומה ואם חזר ואכל בשוגג אותו חומש לאשון חוזר ומשלם חומשו עליו: **איבעיא להו.** כיון דגבי תרומה בשוגג קפיד רחמנא אתשלומי פירות ולא מעות דכתיב ונתן לכהן את הקודש[ה] לפי מדה משלם או לפי דמים משלם. בגזלן דחולין שוגג או מזיד וכן גזלן דתרומת מזיד לא איבעיא לן כיון דלא קפיד רחמנא אתשלומין דילהו דאמרי[ו] שיב[ז] לרבות אפילו שוה כסף ואפילו סודין ודאי לפי דמים משלם אבל בתרומה שוגג איבעיא לן הואיל והקפידה התורה לשלם פירות: **לא היא דמעיקרא.** כשאכלה הויא שויא הך גריוא ד' זוזי והשתא כשמשלם שויא זוזא ותו לא לא מיבעיא לן נהי נמי דאיכפר ליה אכילת תרומה בתשלומי מדה מיהו ממונא דכהן אוכל (ממונא) הוא[ח] ולא גרע משאר ממונא דחולין שהיינין גוזין ממנו כשעת גזילה כדכתיב (ויקרא ה) אשר גזל כמה שגזל[ט]: **גריוא משלם.** ואע"ג דשויא השתא טפי אי דילמא לפי דמים משלם דאע"ג דהקפידה התורה לשלם פירות לא הקפידה אלא לפי הדמים כשאר תשלומין ומה שישלם ישלם בפירות: **גרוגרות.** תאנים יבשים: **דמרים.** תשוזין מתאנים ודמיהן מרובים: **אכל גרוגרות.** דתרומה שוגג: **וזינא.** לוקמיס: **אימא סיפא במזיד פטור מן התשלומין ואי' ר' יוסי הגלילי אמאי פטור.** אי אמרת בשלמא רבנן וטעמא דרישא משום דלפי מדה משלם סיפא דאינו אלא כשאר גזלן דמשלם מעות ולפי דמיס פטור מן התשלומין דחמץ בפסח לאו בר דמיס הוא אלא אי אמרת ר' יוסי הגלילי ובר דמיס הוא אמאי פטור: **ר"נ חוניא בן הקנה.** דאמר המתחייב כרת פטור מן התשלומין וליף טעמא[י] מאסור אסון והוא הדין למתחייב מיתת שמים כגון אוכל תרומה מזיד. וסיפא דמתני' בהזיד בתרומה ולא בחמץ ופטור משום מיתה ובדין הוא דלישמעי' במזיד דתרומה דעלמא דלאו מיתה ומשום רישא נקט מילתא בחמץ בפסח דאשמועינן דהיכא דשגג בשתיהם חייב דחמץ בר דמיס הוא ושוגג דרישא דשגג בשתיהן דאי שגג בחמץ והזיד בתרומה מאי חומא איכא ואי שגג בתרומה והזיד בחמץ אמאי משלם הא איחייב ליה כרת וסיפא אשמועינן דהזיד בתרומה אפילו שגג בחמץ פטור דמיתה בידי שמים כי כרת דאי הזיד בחמץ והא דפטר ליה משום כרת הוא דפטר ליה לשמעי' כולה מתני' בחמץ חולין של חבירו ומיתני שוגג חייב ומזיד פטור משום כרת: **דאגאי.** לפי מדה או לפי דמיס: **פטור מתשלומין.** בין שוגג בין מזיד: **מה הגאה יש.** לו לכהן בה ומה הפסידו בה הגאה: **ומה הגאה יש.** לו לכהן בתרומה טמאה שאסורה באכילה לכהן ואי אכלה זר שוגג משלם קרן וחומש דליכא למאן דפליג אסתמא דתנן לעיל אחד תרומה טהורה ואחד תרומה טמאה וטעמא משום דלפי מדה משלם ואע"ג דלאו בר דמיס הוא: **היכי דסקא.** דלכתיב (במדבר יח) ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי שתי תרומות במשמע אחת טהורה ואחת טמאה וכתיב לך תהיה להסקה [ובמות עד.]: **תרומה פוסים וענגים.** משקה הן ואינן ראויין להסקה ולזלף נמי לא כדאמרינן בפ"ק (דף כ:) משום תקלה ובההוא נמי סבירא ליה דזר האוכלה פטור מלשלם ור' יוחנן בן נורי מחייב דקסבר לפי מדה משלם: **בד"ח.** דמשכחת תרומת חמץ בפסח דקדשה בהפרשת תרומה והחמיצה והוא הדין להפרישה חמץ קודם הפסח: **אבל מפריש תרומה חמץ.** בפסח כגון חטים שהחמיצו דברי הכל אפי' לרבי יוסי הגלילי דשרי חמץ בפסח בהגאה וחזיא ליה להסקה אינה קדושה ולקמן [לג.] מפרש טעמא בשילהי שמעתין: **אם הקדש.** משמע את הקדש שאכל אלמא לאו להיות קדש היה שכשישלם דוגמתן יהא שם קדש חל עליו: **פרט לאוכל תרומה חמץ בפסח.** שכשמשלם דוגמתן אין שם קדש חל עליו: **וכי מה הגאה יש לו.** לכהן בה ומה הפסידו נהי נמי דלית לך הא דרשה מיהו מה ישלם הואיל ואין לו דמיס: אמר

דבר הראוי להיות קודש פרט לאוכל תרומת חמץ. פי' הפסוק משמע שיתן לו דבר הראוי להיות קודש כמו שאכל וא"כ מה שאכל בעינן דבר הראוי להיות קודש וחמץ בפסח אינו ראוי להיות קודש כדמניא לעיל אבל מפריש[ה] חמץ ד"ח אין קדוש אע"ג דאכל עניין פטור הכא מתשלומין אפי' שהיה לה שעת הכושר[א] ולקמן מוקמא הא דלד"ח אין קדוש היינו שלא היה לה שעת הכושר אור"ת היינו לרבי יוסי הגלילי אבל לרא"י הואיל וסבירא ליה דחמץ בפסח אסור בהגאה אפילו היה לה שעת הכושר אין ראוי להיות קודש דאין כאן נתינה והיינו דקאמר ליה לרא"י מה הגאה יש לו בה לומר הואיל ואין לו הגאה בה אית ליה למעוטי מקרא דכפרישת:

ואין

ואחד הסך אחד תרומה טמאה ואחד תרומה טהורה משלם חומש וחומשא דחומשא איבעיא להו כשהוא משלם לפי מדה משלם או לפי דמים משלם כל היכא דמעיקרא שויא ארבעה זוזי ולבסוף שויא זוזא לא תיבעי לך דודאי כדמעיקרא משלם לפי דמים[ט] דלא גרע מגזלן דתנן [ט]אכל הגזלנין משלמין כשעת הגזלה כי תיבעי לך דמעיקרא שויא זוזא ולבסוף שויא ארבעה מאי לפי מדה משלם דא"ל גריוא אכל גריוא משלם או דילמא לפי דמים משלם בזוזא אכל בזוזא משלם אמר רב יוסף תא שמע [ג]אכל גרוגרות ושילם לו תמרים תבא עליו ברכה אי אמרת בשלמא לפי מדה משלם אמטו להכי תבא עליו ברכה דאכיל גריוא דגרוגרות דשויא זוזא וקא יהיב גריוא דתמרים דשויא ארבעה אלא אי אמרת לפי דמים משלם אמאי תבא עליו ברכה בזוזא אכל בזוזא קא משלם אמר אביי לעולם לפי דמים משלם ואמאי תבא עליו ברכה דאכל מידי דלא קפיץ עליה זביניה וקא משלם מידי דקפיץ עליה זביניה: תנן האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש אי אמרת בשלמא לפי מדה משלם שפיר אלא אי אמרת לפי דמים משלם חמץ בפסח בר דמים הוא אין הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר [ג]חמץ בפסח מותר בהנאה אי הכי אימא סיפא במזיד פטור מן התשלומין ומדמי עצים אי ר' יוסי הגלילי אמאי פטור מן התשלומין ומדמי עצים סבר לה כר' נחוניא בן הקנה דתניא [ד]רבי נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכפורים כשבת לתשלומין וכו' כתנאי [ה]האוכל תרומת חמץ בפסח פטור מן התשלומין ומדמי עצים דברי רבי עקיבא ר' יוחנן בן נורי מחייב אמר לו רבי עקיבא לר' יוחנן בן נורי וכי מה הנאה יש לו בה אמר לו ר' יוחנן בן נורי לר"ע ומה הנאה יש לאוכל תרומה טמאה בשאר כל ימות השנה שמשלם אמר לו לא אם אמרת בתרומה טמאה בשאר ימות השנה שאע"פ שאין לו בה היתר אכילה [ו]יש לו בה היתר הסקה תאמר בזה שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה [ז]הא למה זה דומה לתרומת תותים וענבים שנטמאה שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה בד"א במפריש תרומה והחמיצה אבל מפריש תרומת חמץ דברי הכל אינה קדושה תניא אידך [ח]ונתן לכהן את הקדש דבר הראוי להיות קדש פרט לאוכל תרומת חמץ בפסח שפטור מן התשלומים ומדמי עצים דברי ר' אליעזר בן יעקב ור"א חסמא מחייב אמר לו ר"א בן יעקב לר"א חסמא וכי מה הנאה יש לו בה אמר לו ר"א חסמא לר"א בן יעקב וכי מה הנאה יש לו לאוכל תרומה טמאה בשאר ימות השנה שמשלם אמר לו לא אם אמרת בתרומה טמאה בשאר ימות השנה שאע"פ שאין לו בה היתר אכילה יש לו בה היתר הסקה תאמר בזו שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה אמר לו אף בזו יש לו בה היתר הסקה שאם רצה הכהן [ט]מריצה לפני כלבו או מסיקה תחת תבשילו אמר

צב א מיי' פ"ג מהל' גזילה הל' [ה] ב סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסב סעיף [ה] ב:
צג ב מיי' פ"י מהל' תרומות הלכה ו:
צד ג שם הלכה ה:

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ כִּי יֹאכַל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה וְיָסַף חֲמִשִׁיתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ: ויקרא כב יד

רבינו חננאל

ואחד הסך, אחד אוכל תרומה טהורה ואחד אוכל תרומה טמאה משלם חומשה וחומש חומשה, והוא חומשא מלבר כדקתני בהדיא שיהא הוא וחומשו חמשה, שנאמר ויסף חמישיתו עליו דברי ר' יאשיה. איבעיא להו לפי מדה משלם. פירוש קב אכל קב וחומשו משלם, או דילמא לפי דמים משלם, כלומר כפי שהיה שוה בשעה שאכלה. וכל היכא דהויא שויא ארבעה זוזי בעידן אכילתה והשתא שויא זוזא לא מיבעיא לן דודאי ארבעה זוזי משלם דלא גרע מגזלה, דתנן כל הגזלנין משלמין כשעת הגזלה, כי תיבעי לן היכא דמעיקרא הות שויא זוזא והשתא שויא ארבעה מאי. ואתא רב יוסף למפשט לפי מדה משלם מיהא, אכל גרוגרות ושלם לו תמרים תבוא עליו ברכה, כלומר שאכל קב גרוגרות שדמיהם זוזא ושלם קב תמרים ששוים ארבעה זוזי. ודחה אביי לעולם לפי דמים משלם ואמאי תבוא עליו ברכה, ואי אית לך למימר וכי כל המשלם דבר שחייב בו מחזיקין לו טובה ומברכים אותו, יש לך לומר לאו משום דקא משלם. אלא משום דמשלם דבר מעולה דקפיץ עליה זבונא. ואקשינן על אביי ממתני' דקתני האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם כו', ואי אמרת לפי דמים משלם חמץ בפסח בר דמים הוא. ומשני מתני' ר' יוסי הגלילי היא דאמר חמץ בפסח מותר בהנאה, וסיפא דקתני במזיד פטור סבר לה ר' יוסי הגלילי כר' נחוניא בן הקנה דפוטר חייבי כריתות מן התשלומין. כתנאי כלומר יש תנא שאומר לפי דמים משלם, ויש תנא שאומר לפי מדה משלם, דתניא האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש במזיד פטור מן התשלומים ומדמי העצים דברי ר' עקיבא, ר' יוחנן בן נורי מחייב, אמר לר' עקיבא לר' יוחנן בן נורי מה הנאה יש לו שמשלם כו'. עד שהשיבו ר' עקיבא לא אם אמרת בתרומה טמאה בשאר ימות השנה שאע"פ שאין לו בה [היתר אכילה יש לו בה] היתר הסקה, תאמר בחמץ בפסח שאין לו בה היתר הנאה כלל לא באכילה ולא בהסקה, חמץ בפסח למה הוא דומה לתרומת תותים וענבים שנטמאת שאין לה היתר

מוסר רש"י

ואחד הסך. שמן של תרומה, דסיכה כשמיה ושמיה כאמילה, דאמרינן בפרק בתרא דיומא (עו.) שמיה כאמילה מואמלת לפי ה' וגו' וכתיב ביה מירושך, וסיכה כשמיה דכתיב ותצא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו, אבל אם ביערה על ידי דבר אחר אינו משלם חומש, דאשם כי יאכל קודש כתיב, פרט למזיק את התרומה על ידי דבר אחר שאינה אמילה (ב"מ נד:). וחומשא דחומשא. כגון אם נתן קרן וחומש מן החולין כמשפטו ונעשו התשלומין תרומה, וחזר ואכל אותו חומש, משלם אותו וחומשו (שם). אכל גרוגרות. של תרומה בשוגג (ערובין כט:). בזוזא. בשוה זוז (שם). היה עושה את יום הכפורים כשבת לתשלומין. המלביק גדיש ביוהכ"פ ומתחייב כרת, פטור מן התשלומין כאילו הדליקו בשבת שהוא מתחייב בנפשו מיתת ב"ד, דפשיטא לן דפטור מלשלם דכתיב (שמות כא) וא"ל יהיה אסון עונש יענש, הא אם אסון יהיה לא יענש, אלא יוסי"פ שמיתתו בידי שמים, שנכרתים חיי וכמיו אסון הוא קרוי, שנאמר (בראשית מב) וקראו אסון, הלכך פטור מלשלם (לעיל כט. וכנ"ל כתובות ל.).

מוסף תוספות

א. דאותה ראויה להיות קדש. תוס' הרא"ש.

הגהות הב"ח

(ה) תוס' ד"ה דבר וכו' לעיל אבל מפרש תרומת חמץ וכו' ולקמן מוקמי'. נ"ב בד' לג סוף ע"ל:

גליון הש"ס

גמ' דלא גרע מגזלן. ק"ל הא מ"מ נ"מ דאם אינו מייב רק מדין גזלן יכול לשלם חד גריוא בפירות לגאת ידי כפרה והשאר משלם במעות והכהן יכול למחול וגם החומש הוא רק מן חד גריוא. אבל אם לפי דמיס צריך לשלם ד' גריוא וחומש' מפני והכהן אין יכול למחול: תוד"ה דבר בו' אע"ג דבבל עניין פטור הכא מתשלומין. ק"ל למאי נקטו קושייתם בדרך המסקנא קאמ' בכל ענין הלא פ"א כלל בגוונא אחרינא דאם אכל תרומת חמץ פ"ב המאכל היה לה שעת הכושר דאל"כ לא מסכחת שהיא תרומה וע"ע:

מוסף רש"י

אמר לו ר' יוחנן בן נורי לר"ע ומה הנאה יש לאוכל תרומה טמאה בשאר כל ימות השנה שמשלם אמר לו לא אם אמרת בתרומה טמאה בשאר ימות השנה שאע"פ שאין לו בה היתר אכילה יש לו בה היתר הסקה תאמר בזה שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה הא למה זה דומה לתרומת תותים וענבים שנטמאה שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה בד"א במפריש תרומה והחמיצה אבל מפריש תרומת חמץ דברי הכל אינה קדושה תניא אידך ונתן לכהן את הקדש דבר הראוי להיות קדש פרט לאוכל תרומת חמץ בפסח שפטור דברי ר' אליעזר בן יעקב, ר' אליעזר חסמא מחייב, אמר לו ר' אליעזר בן יעקב וכי מה הנאה יש לו וכו', עד אמר לו ר' אליעזר חסמא אף חמץ בפסח יש לו היתר, שאם רצה מסיקה תחת תבשילו או מריצה לפני כלבו.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ואין נתינה פחות משוה פרוטה. ורבנן נמי לא פליגי אלא מאוס דכתיב אמילה ופ"מ והא קיימא לן (חולין דף קנ:) דחטה אחת פוטרת את הכרי אע"ג דכתיב בה נתינה דכתיב תתן לו ובהזכ (כ"מ מז.) אמר קונין בכלי אע"פ אין בו שוה פרוטה אע"ג דכתיב ונתן לרעהו וגבי גט נמי אמרינן (גיטין דף כ.) כתבו על איסורי הנאה כשר אע"ג דכתיב ונתן בידה ויש לומר דהכא ודאי בעינן שוה פרוטה דנתינה קיימא אתשלומין והוי כמו השבת גזילה שאין בפחות משוה פרוטה[8] ולהכי מאוס דכתיב ונתן משמע שפיר נתינה מאוסה אבל שאר מילי אע"ג דכתיב בהן נתינה לא בעינן שוה פרוטה מיהו קשה לר"י דרבי יהודה דריש בכריתות (דף ו:) ואשר יתן ממנו על זר בזבזית ויליף נתינה מתינה מתרומה ואדליף מתרומה בזבזית ליף מכל נתינה לחומרא דהוו בכל שהוא כגון מתן דמיס ומתן בהונות שאין בהן שיעור והוי נמי דומי' דסיכה דהוי בכל שהוא ולמ"ד התם נתינה בכל שהוא א"ש[9]: **ההוא מיבעיא ליה לדבר הראוי להיות קודש.** ואע"ג דמאת הקודש דרשינן דבר הראוי להיות קודש אצטריך נמי ונתן דאי כתב את הקודש לחודיה ה"א דלא אתא למעוטי אלא מעות אבל כל פירות ישלם[E] להכי כתב ונתן דמשמע שהפירות של נתינה בעינן ראוי להיות קודש: **מעילה שלא חייב בה כרת אינו דין שפטר בה את המזיד.** תימה נימא היא הנותנת דשאר מצות שהן חמורות שהן בכרת אין לזדונה כפרה אבל מעילה שהיא קלה שאין בה כרת יש לזדונה כפרה וכה"ג איכא בריש מכות (דף ג:) דקאמר ק"ו ומה הוא שעושה מעשה במזיד אינו גולה עדים שלא עשו מעשה אינו דין שלא יגלו היא הנותנת הוא שעשה מעשה במזיד לא יגלה כי היכי דלא מיהוי ליה כפרה הן שלא עשו מעשה יגלו דמיהוי להו כפרה ועוד אדרבה המציאין על הזדון כשגגה יוכיחו דאין בהן כרת וחייבין על זדונם הבא על שפחה חרופה וזיר טמא ושבועת העדות והפקדון[9] (תוספתא בכריתות פ"ו) ואומר ר"י דשפיר פריך בגלא הכי לא אם אמרת וכו' ומיהו קשה לר"י[3] אמאי אצטריך בכריתות (דף ט.) בשפחה חרופה אשר חטא לרבות זדון וגבי זיר נמי דריש מפתאום לרבות זדון דאי משום דלא נילף ממעילה דאמעיט מזדון אדרבה משבועת העדות והפקדון אית לן נילף דלחומרא מקשינן[T]: ומיהו

אמר אביי רבי אליעזר בן יעקב ורבי עקיבא ור' יוחנן בן נורי כולהו סבירא להו חמץ בפסח אסור בהנאה ובהא פליגי דרבי עקיבא סבר [A]לפי דמים משלם ורבי יוחנן בן נורי סבר לפי מדה משלם פשיטא מהו דתימא רבי יוחנן בן נורי נמי כרבי עקיבא סבירא ליה דאמר לפי דמים משלם והתם היינו טעמא דקא מחייב משום דסבר לה כר' יוסי הגלילי דאמר [6]חמץ בפסח מותר בהנאה קמ"ל ואימא הכי נמי אם כן נהדר ליה רבי יוחנן בן נורי לר' עקיבא כי היכי דמהדר ליה רבי אלעזר חסמא לר' אליעזר בן יעקב: ת"ר [2]האוכל כזית תרומה משלם קרן וחומש אבא שאול אומר עד שיהא בו שוה פרוטה מ"ט דתנא קמא אמר קרא [1]ואיש כי יאכל קדש בשגגה ואכילה בכזית ואבא שאול מאי טעמא אמר קרא ונתן ואין נתינה פחות משוה פרוטה ואידך נמי הא כתיב יאכל ההוא [C]ד פרט למזיק הוא דאתא ותנא קמא הכתיב ונתן ההוא מיבעי ליה לדבר הראוי להיות קדש [6](פרט לאוכל תרומת חמץ בפסח): ת"ר [2]האוכל תרומה פחות מכזית משלם את הקרן ואינו משלם את החומש היכי דמי אי דלית ביה שוה פרוטה קרן נמי לא לישלם ואי דאית בה שוה פרוטה חומש נמי לישלם לעולם דאית בה שוה פרוטה ואפילו הכי כיון דלית ביה כזית משלם את הקרן ואינו משלם את החומש אמרוה רבנן קמיה דרב פפא הא דלא כאבא שאול דאי כאבא שאול האמר כיון שיש בה שוה פרוטה אע"ג דלית ביה כזית אמר להו רב פפא אפילו תימא אבא שאול אבא שאול תרתי בעי ומי בעי אבא שאול תרתי והא [7]תנן אבא שאול אומר את שיש בו שוה פרוטה חייב בתשלומין את שאין בו שוה פרוטה אינו חייב בתשלומין אמרו לו [H]לא אמרו שוה פרוטה אלא לענין מעילה בלבד אבל לתרומה אינו חייב עד שיהא בו כזית ואם איתא כיון שיש בו כזית מיבעי ליה תיובתא ואף רב פפא הדר ביה דתניא [2]וחטאה בשגגה פרט למזיד והלא דין הוא ומה שאר מצות שחייב בהן כרת פוטר בהן את המזיד מעילה שאין בה כרת אינו דין שפטר את המזיד לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן מיתה תאמר במעילה שחייב בה מיתה ת"ל בשגגה פרט למזיד ואמר ליה רב נחמן בר יצחק לרב חייא בר אבין האי תנא מעיקרא אלימא ליה כרת ולבסוף אלימא ליה מיתה ואמר ליה הכי קאמר לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן מיתה בפחות מכזית תאמר במעילה שחייב בה מיתה בפחות מכזית ואמר ליה [9]תנוח דעתך שהנחת את דעתי וא"ל מאי ניחותא דרבה ורב ששת שדו ביה נרגא מאן שמעת ליה דאמר

הזיד

אמר אביי ר' עקיבא ור' יוחנן בן נורי. אע"ג דאיתייב בתשלומין סבירא להו דאין לו דמים. ובהא פליגי רבי עקיבא ור' יוחנן בן נורי: **א"כ.** דסבירא ליה מותר מיהדר ליה ר' יוחנן לרבי עקיבא אף לזה יש לו היתר הסקה: **לזיש פרומה.** בשאר יומות השנה קאי: **פרע למזיק.** תרומה של כהן אפי' בשוגג שאינו משלם חומש אלא קרן כשאר מזיק חולין: **הכוא מיבעי ליה דבר הראוי להיות קדש.** וכוליה קרא משום איפא אצטריך: **דאיכ בה שוה פרוטה.** וליכא כזית כגון שנת בצורת: **ליון דליכ בה לזיש כו'.** דאכילה כתיבא בה: **אמרוה רבנן קמיה דרב פפא.** דקדקו מלבן ואמרו לפניו דהא מתני' דקתני אכזית דלא כתבא שאול דהא שמעינן לי' דקפיד אפרוט' ולא אכזית: **פריפי בעי.** שיהא בו כזית דהא אכילה כתיבא ביה ושיהא בדמיו פרוטה דהא כתיב ונתן: **חייב בתשלומין.** אתרומת שוגג קאי וקרן וחומש קאמר: **לענין מעילה.** בנהנה מהקדש גבוה דהתם לא כתיב אכילה אבל לתרומה אפי' יש בו שוה פרוטה אין חייב חומש עד שיהא בו כזית. מכלל לגבוה שאול אע"ג דליכא כזית דאם איתא דתרתי בעי ובים בו כזית קאי אבא שאול וקאמר דאע"ג דאית ביה כזית בעינן פרוט' הכי הוה להו למימר כיון דיש בו כזית חייב: **והטאה בשגג.** במעיל דהקדש כתיב: **והלא דין הוא.** דמזיד פטור מקרבן ולמה לי קרא: **שחייב בהן.** הכתוב כרת כגון חלב ודם: **פטר בהן אם המזיד.** מקרבן דגבי חטאת שגגה כתיב[9]: **לא חייב בהן מיפה.** בידי שמים אבל מעילה חייב על זדונה מיתה כדלקמן ודילמא מיתה תמירא מכרת: **ואמר ליה רב נחמן** גרסינן. האי תנא אליבא דקתני מעילה שלא חייב בה כרת אלא מיתה כו' אלמא כרת חמירא ולבסוף אלימא לי' מיתה דקתני תאמר במעילה כו': **וא"ל.** רב חייא לעולם כרת אלימא ליה והך איפא דאמתני' הכי קאמר לא אם אמרת בשאר מצות שהכי לא חייב בהן אפילו מיתה בפחות מכזית תאמר במעילה שחייב בה מיתה בפחות מכזית. בגולהו גרסינן ואמר ליה ומתקיף ליה רב פפא כו' עד הדר ביה[9]: **ומאי ניחותא.** איכא דהא רבה ורב ששת שדו ביה נרגא בהאי תירוצא דתרילית ומקשו הכי היכי אמרי' דתנא אפחות מכזית מחייב מיתה: **מאן שמעת ליה דאמר מעילה זדונה מיפה רבי.** ועל כרחך מתרומה גמר לה כדמפרשינן וכיון דמתרומה גמר לא משכח בה מיתה אלא בכזית כתרומה דתרומה גבי מיתה כתיב בה אכילה דמיתה דתרומה נפקא לן מדסמיך וכל זר לא יאכל קדש[9] גבי ומתו בו כי יחללוהו אלו הן הנשרפין בסנהדרין (דף פג:):

הזיד

עין משפט נר מצוה

צה א מיי' פ"י מהל' תרומות הל' טו:
צו ב ג מיי' שם הל' ג:
ד [מיי' שם הל' ח]:
ה [מיי' פ"א מהל' מעילה הל"ח]:

רבינו חננאל

ודאי ר' אליעזר חסמא אית ליה כי חמץ בפסח מותר בהנאה, אבל ר' עקיבא ור' יוחנן בן נורי ור' אליעזר בן יעקב יש לומר כי כולהו סבירא להו חמץ בפסח אסור בהנאה ובהא פליגי, מאן דפטר סבר לפי דמים משלם וחמץ בפסח אין לו דמים לפיכך פטור, ומאן דמחייב סבר לפי מדה משלם ואע"פ שאין לו דמים כיון שהוא אינו משלם אלא לפי מדה חייב לשלם. ולית לן למימר ממאי דר' יוחנן בן נורי לפי מדה משלם סבירא ליה, דלמא לפי דמים משלם סבירא ליה, וחמץ בפסח מותר בהנאה סבירא ליה, דאי הכי הוי ליה לרבי יוחנן בן נורי להאדורי לר' עקיבא אף חמץ בפסח יש לו היתר שאם רוצה מסיקה או מריצה לפני כלבו, כי היכי דמהדר ר' אלעזר חסמא. אלא ש"מ לפי מדה משלם סבירא ליה ש"מ. ת"ר אכל כזית תרומה משלם קרן וחומש, מ"ט דכתיב ואיש כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמישיתו עליו, ואכילה בכזית אכילה היא. אבא שאול אומר אינו משלם עד שיהיה בה שוה פרוטה, מאי טעמא דכתיב ונתן להכן את הקדש ואין נתינה בפחות משוה פרוטה. **תנא אכל פחות מכזית תרומה משלם קרן ואינו משלם חומש.** ואוקימנה דלא כאבא שאול, דאי אבא שאול כיון דאית ביה שוה פרוטה אע"ג דלא הוי כזית, ואמר רב פפא אפילו תימא אבא שאול, אבא שאול תרתי בעי שיהיה בו כזית ושוה פרוטה. **איני** דאבא שאול לא מיחייב אלא אם יש בו כזית, והתניא אבא שאול אומר כל שיש בו שוה פרוטה חייב בתשלומין וכל שאין בו שוה פרוטה אינו חייב, אמרו לו לא אמרו שוה פרוטה אלא לענין מעילה, אבל לענין תרומה עד שיהא בה כזית. מכלל דהשתא (לאבא שאול) לא מחייב וכיון דמיחייב ודאי אית ביה שוה פרוטה. ואם איתא דאבא שאול לא הוה מחייב עד דאית ביה כזית, כיון שיש בה כזית חייב הוה ליה למימר ליה. ועלתה בתיובתא לרב פפא. **ואף רב פפא הדר ביה.** דתניא נפש כי תמעול מעל וחטאה בשגגה מקדשי ה' פרט למזיד שאינו מביא קרבן, והלא דין הוא ומה שאר מצות שחייב בהן כרת פטר המזיד מקרבן, מעילה שלא חייב בה כרת אינו דין שיפטור בה המזיד, לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן מיתה בפחות מכזית תאמר במעילה שחייב בה מיתה בפחות מכזית ואמר ליה [9]תנוח לך דעתך שהנחת את דעתי וא"ל מאי ניחותא דרבה ורב ששת שדו ביה נרגא מאן שמעת ליה דאמר הזיד. ועלתה בתיובתא דרבה ורב ששת. ומאי ניחותא דרבה ורב ששת שדו ביה נרגא בהאי תירוצא דתרילית ומקשו הכי היכי אמרי' דתנא אפחות מכזית מחייב מיתה: מאן שמעת ליה דאמר מעילה זדונה מיפה רבי. ועל כרחך מתרומה גמר לה כדמפרשינן וכיון דמתרומה גמר לא משכח בה מיתה אלא בכזית כתרומה דתרומה גבי מיתה כתיב בה אכילה דמיתה דתרומה נפקא לן מדסמיך וכל זר לא יאכל קדש[9] גבי ומתו בו כי יחללוהו אלו הן הנשרפין בסנהדרין (דף פג:): הזיד

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ כִּי יֹאכַל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה וְיָסַף חֲמִשִׁיתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ: ויקרא כב יד
2. נֶפֶשׁ כִּי תִמְעֹל מַעַל וְחָטְאָה בִּשְׁגָגָה מִקָּדְשֵׁי יְיָ וְהֵבִיא אֶת אֲשָׁמוֹ לַיְיָ אַיִל תָּמִים מִן הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ בֶּסֶף שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְאָשָׁם: ויקרא ה טו

מוסף רש"י

פרט למזיק. אֶת הַתְּרוּמָה (יחזקאל פ:) שֶׁאֵינוֹ סוֹפֵר חוּלִּין אוֹ מַשְׁקִין שֶׁל תְּרוּמָה וְלֹא נֶהֱנֶה מִכֶּן, שֶׁאֵינוֹ חַיָּב (מעילה יט:).

מוסף תוספות

א. [ד]בפחות משוה פרוטה לאו בר תשלומין הוא. מי' סי"ן. ב. [ד]לא הייתי יודע שצריך לשלם תשלומין מעליא. תוס' ר"פ. ג. דהכא משמע דאי לאו בשגגה הוה מחייבינן מזיד א"כ. תוס' שאנ"ן. ד. כל היכא דאיכא לאקשויי לקולא ולחומרא. שם.

מסורת הש"ס

א) [לעיל כב. כח.]. ב) [יומא פ: פפ. ב"מ נט: מעילה יט.]. ג) רש"ל מ"ז. ד) [תוספתא תרומות פ"ז ה"ב ע"ש וע"ל ותמיה]. ה) [שבת קנב: יומא פז: סנהדרין ג: מנחות מה. ק.]. ו) בס"א: דלאבא. ז) [ויקרא ד]. ח) [לקמן לג.]. ט) [ויקרא כב]. י) [וע' תוספות גיטין כ. ד"ה דלמא כו' שיטה קומיה זו וע"ש תוס' מנחות ב. ד"ה מי בעינן ותוס' ב"מ מז. ד"ה קונים בכלין]. כ) [וב"ש להדיא במשנה דכריתות ח: ד' מביאין על הזדון כשוגג ומפרש שם (ט.) כמשנה עצמה אלו מביאין כו']. ל) [לעיל כב. כח:]. מ) [יומא פ: פפ. ב"מ נט: מעילה יט.]. נ) רש"ל מ"ז. ס) [תוספתא תרומות פ"ז ה"ב ע"ש וע"ל ותמיה]. ע) [שבת קנב: יומא פז: סנהדרין ג: מנחות מה. ק.]. פ) בס"א: דלאבא. צ) [ויקרא ד]. ק) [לקמן לג.]. ר) [ויקרא כב]. ש) [וע' תוספות גיטין כ. ד"ה דלמא כו' שיטה קומיה זו וע"ש תוס' מנחות ב. ד"ה מי בעינן ותוס' ב"מ מז. ד"ה קונים בכלין]. ת) [וב"ש להדיא במשנה דכריתות ח: ד' מביאין על הזדון כשוגג ומפרש שם (ט.) כמשנה עצמה אלו מביאין כו']. א) [ד]בפחות משוה פרוטה לאו בר תשלומין הוא. מי' סי"ן. ב. [ד]לא הייתי יודע שצריך לשלם תשלומין מעליא. תוס' ר"פ. ג. דהכא משמע דאי לאו בשגגה הוה מחייבינן מזיד א"כ. תוס' שאנ"ן. ד. כל היכא דאיכא לאקשויי לקולא ולחומרא. שם.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

הזיד. בהנאת קדש שנגנבה מעילה: **ר׳ אומר במיתה.** כדמפרש גמר חטא חטא הנאת קדש מתכילת תרומה כתיב הכא וחטאה בשגגה[ה] וכתיב בתרומה לא ישאו עליו חטא ומתו בו וגו׳ (ויקרא כב:): **וחכ״א באזהרה.** רבנן נמי אית להו גזירה שוה מילתא דמעילה בהא גזירה שוה גמרי בפרק חמישי דמעילה (דף יח:) בברייתא גבי פגם ונהנה ובדבר שפגם נהנה ונתנום מן הקרקע ובשלים שעשה שליחותו כל הני מתרומה גמרי בה ואזהרה נמי מתרומה גמרי מה מכילת תרומה הזהיר בכתיב (א) לא יאכל קודש[ו] אף הנאת הקדש דמעילה הזהיר ומיהו מיתה לא גמרינן מינה כדמפרש רבנן טעמייהו בסנהדרין [פד.] דמיעט רחמנא בתרומה ומתו בו והאי בו מיעוטא בו ולא במעילה וכן עיקר: **מאי טעמא דרבי** גרסינן: **ומינה.** היינו נרגא. כלומר וכיון דמיתה מכלא נפקא לן על כרחיך הכי תילף ומינה מה תרומה מיתה הכתובה בה אאכילה כתובה דהוא הזהיר בה אף מעילה אין מיתה עד דאיכא חזיא ואיכא למימר דתנא הכי תאמר במעילה שחייב בה מיתה בפחות מכזית: **ומקקיף לה רב פפא.** להני דשדו ביה נרגא: **ממאי דרבי.** בתרומה כרבנן דפליגי אלאבא שאול סבירא ליה דבעו חזית בתרומה דילמא כתבא שאול סבירא ליה ושפיר מצי למילף מינה מיתה במעילה דהיא בשום פרוטה מתרומה אפילו לפחות מכזית: **מר בריה דרבנא אמר.** הא מתניתא לעלילו[ט] בשיבושא איתני בני מדרשא והכי קאמר סיפא לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן אין מתכוין לאותה מלאכה כשוגג[כ] שאין מתכוין לאותה מלאכה: **שאם נתכוין לחתוך את התלוש.** שהוא מתכוין לדבר המחבר וחתך את המחובר שאפילו בשבת פטור דמלאכת מחשבת בעינן[י] שיתכוין לתתיכת מחובר ומיהו שגג בשבת שאינו יודע שהוא שבת או אינו יודע שהמלאכה זו אסורה: **תאמר במעילה שאם נתכוין כו׳ שמעל.** כגון היו כאן גיזי חולין וגיזי עולה ונתכוין ליטול של חולין והלכה ידו על של עולה ומכיר הוא מי עולה ומי חולין אלא שנסתבך במקום אחר דהיינו שאין מתכוין למעשה זה וחייב מעילה דוחטאה בשגגה כל דהו כתיב ולא כתב בה מיעוטא כדכתיב בשבת מלאכת מחשבת וכתיב בשאר מצות אשר חטא בה[כ] פרט למתעסק[ל] והיינו מתעסק שמתעסק בדבר אחר ובא זה לידו: **ר״ל בר יצחק אמר.** הא לא הוה ליה למיתני דהא בשאר מצות נמי אם היה מתעסק בתתיכה ואפי׳ בשל היתר ועלתה בידו תתיכת איסור ואע״ג דאין מתכוין לזו מלאכת מחשבת היא וחייב אלא הכי קאמר לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן שאין מתעסק בדבר היתר ושגג באיסור כיוצא בו כמתעסק בדבר היתר ועלה בידו איסור: **שאם נתכוין להגביה את הפלוס.** דהיינו אין מתעסק בתתיכה לגמרי ואפי׳ בשל היתר ותתך מחובר שפטור ולא עשאו כמתעסק לחתוך תלוש וחתך מחובר: **תאמר במעילה שאם הושיט ידו כו׳.** ולא היה מתעסק בשום סיכה ואפילו בשל היתר וסך ידו בשמן של קודש שמעל: **אמר מר כמה דכריס אמוריס כו׳ דברי הכל.** קאמר ואפי׳ למאן דאמרי הנאת חמץ בפסח קאמר: **אמן לו.** בתרומה כתיב לאשת דגנך וגו׳: **ולא לאורו.** אפי׳ היא רואיה להיסק הוחיל ואינה רואיה לאכילה: **אין חורמין מן הטמא על הטהור.** לכתחלה שמפסיד את הכהן: **בשוגג.** שלא ידע שבטל זה טמא: **שהיפה לו שעה הכושר.** שנראית כבר לתרומה קודם שנטמא. והא דלעיל בחמץ שלא היתה לו שעת הכושר לאחר הפסח היה מחובר וחמץ במחובר וכל זמן חיבורו לא היה ראוי לאחר שם שתרומה עליו דלאשית דגנך כתיב משנדגן וליגון לשון אסיפה והעמדת כרי הוא: **עירין.** מלאכים. כלומר תלמידי חכמים שהם כמלאכי השרת אמרי בגית המדרש כמותי דהא דקתני לעיל אינה קדושה בשהחמיץ במחובר קאמר: **ובמאמר קדישין שאילתא.** מקרא הוא בדניאל: **מורין.** מורין הוראה: **דווקי.** כמותי: **רב הונא בריה דרב יהושע אמר.** אפילו בשהחמיץ בתלוש נמי קאמר דאינה קדושה: לאמר

ומינה מה תרומה בכזית. אע״ג דבסוף כל התדיר (זבחים לא.): ובפרק בתרא דמנחות (דף קז.) איכא למ״ד דרבי שבר דון מינה ואוקי באתרא[א] הכא אין לומר אוקי באתרא מה מעילה דממון שוה פרוטה אף מעילה דאכילה כן דהא איכילה דהקדש מתמילה דתרומה יליף והיאך יהיה בו מיתה אם לא כשיעור איכילת תרומה דבשאר נהנה ליכא מיתה אלא דאיכילה אפילו לרבי דומיא דתרומה ואם תאמר אמאי אין מפרש לא אם אמרת בשאר מצות שלא חייב מיתה עד דהוי כזית בכדי איכילת פרס תאמר במעילה דאפי׳ בעינן כזית הא תנן בפרק הנהנה (מעילה יח:) לירף את המעילה אפי׳ לזמן מרובה וי״ל דאיכא נמי למיפרך דילף מתרומה שלא ילטוף: **אף מעילה בכזית.** תימה לר״י להכא משמע דמאן דיליף חטא חטא סבירא ליה דמעילה בכזית כמו תרומה וכולהו אית להו גזירה שוה דפרק הנהנה (גם זה שם) יליף מעילה מתרומה למילי טובא ורבנן לא פליגי ארבי אלא לענין מיתה משום דכתיב בו ולא במעילה ואם כן מ״ט דרבנן[ב] דלעיל דאמרי לא אמר שוה פרוטה אלא לענין מעילה אבל בתרומה עד שיהא בו כזית: **נתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר.** ר״ת מפרש נמלא שהוא מחובר[ג] דאי נתכוון לחתוך תלוש זה ותתך מחובר אחר מאי איריא נתכוון לתלוש אפילו נתכוון לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר פטור הוחיל ולא איתעבידא מחשבתו[ד] דתניא בהדיא בפרק קפק אכל (כריתות כ.) היו לפניו שתי גרות ונתכוון לכבות אחת זה וכבה את זה פטור: **תתן לו ולא לאורו.** אור״י דלא איצטריך למידרש מגו אלא לר׳ יוסי הגלילי דאית ליה ממן מותר בהנאה[ה] דלהכי תנאי דאסרי ממן בהנאה נפקא לן מוגתן לכהן את הקודש דבר הראוי להיות קודש או מתמן לחוליה שאין ליתן אלא מידי דשרי בהנאה לכל הפחות דשייכא ביה נתיכה ולכך משמע ליה למידרש ממתן לו דבר הראוי לאכילה ולא דבר שאין ראוי אלא לאורו אלא לאורו והיינו בהנאה[ה] דלהכי תנאי דאסרי ממן בהנאה נפקא לן מוגתן לכהן את הקודש דבר הראוי להיות קודש או מתמן לחוליה שאין ליתן אלא מידי דשרי בהנאה לכל הפחות דשייכא ביה נתיכה ולכך משמע ליה למידרש ממתן לו דבר הראוי לאכילה ולא דבר שאין ראוי אלא לאורו אלא לאורו והיינו בעינן לו ממש. ומותבינן מדתנן בתרומות פ״ב אין תורמין מן הטמא על הטהור ואם תרם בשוגג תרומתו תרומה, ואמאי והא אינה ראויה לו. דפרקינן שאני הכא דהיתה לה שעת הכושר קודם שתטמא, אבל הא דתניא הפריש חמץ תרומה בפסח דברי הכל אינה קדושה, כגון שהוכשרו החטים והחמיצו והן מחוברין קודם קצירתן אלא היתה להם שעת הכושר כלל. ואמרינן מכלל דאי היתה לה שעת הכושר, כגון דהחמיצה אחר תלישה הכי נמי דקדשה. אמר ליה רב נחמן בר יצחק אין הכי נמי בגזירת עירין פתגמא ובמאמר קדישין שאילתא וכך מורין בבי מדרשא כואתי.

הזיד במעילה במיתה רבי היא דתניא[ו] הזיד במעילה רבי אומר במיתה וחכמים אומרים [א]באזהרה מאי טעמא דרבי אמר רבי אבהו [ב]גמר חטא חטא מתרומה מה תרומה במיתה אף מעילה במיתה ומינה מה תרומה בכזית אף מעילה בכזית ומתקיף לה רב פפא ממאי דרבי כרבנן סבירא ליה דילמא כאבא שאול סבירא ליה דאמר יש בה שוה פרוטה אע״ג דלית בה כזית והא רב פפא הוא דאמר דאבא שאול תרתי בעי אלא ש״מ הדר ביה מר בריה דרבנא אמר הכי קאמר לא אם אמרת בשאר מצות שלא עשה בהן שאין מתכוין כמתכוין שאם נתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר שפטור תאמר במעילה שאם הושיט ידו לכלי ליטול חפץ וסך ידו בשמן של קודש שמעל אמר מר בד״א במפריש תרומה והחמיצה אבל הפריש חמץ תרומה דברי הכל אינה קדושה מנא הני מילי [ג]אמר רב נחמן בר יצחק אמר קרא [ד]תתן לו ולא לאורו מתיב רב הונא בריה דרב יהושע [ה]אין תורמין מן [ו]הטמאה לטהורה ואם תרם בשוגג תרומתו תרומה ואמאי לימא לו ולא לאורו לא קשיא התם היתה לו שעת הכושר הכא לא היתה לו שעת הכושר ודלא היתה לו שעת הכושר היכי דמי כגון דאחמיץ במחובר אבל אחמיץ בתלוש הכי נמי דקדשה א״ל אין [ז]בגזירת עירין פתגמא [ח]ובמאמר קדישין שאילתא וכן מורין בבי מדרשא כוותי כי אתא רב הונא בריה דרב יהושע אמר

תרומה טמאה דלא חזיא דלאחורו דאיסור הנאה מתתן נפקא ואם תאמר ובעל הגמרא דבעי מנהני מילי והא הנך תנאי דהך ברייתא דהפריש חמץ תרומה ד״ה אינה קדושה כיון דסבירא להו דאסור בהנאה דבר פשוט הוא דאינו קדוש ומאי קבעי ליה יש לומר דפשיטא ליה לגמרא דלא איצטריך למיתני בברייתא ד״ה אלא לרבי יוסי הגלילי דמשום דהנך דאסירי בהנאה לא איצטריך למיתני ולהכי בעי מנהני מילי לרבי יוסי הגלילי אי נמי רב נחמן גופיה דמפרש לו ולא לאורו קאמר מה״מ לפי שהיה פשוט לו דאליבא דר״ע קתני הכי וכה״ג איכא בכמה דוכתי[ט]: אמר

אמר מר כמה דכריס אמוריס כו׳ דברי הכל. קאמר ואפי׳ למאן דאמרי הנאת חמץ בפסח קאמר: **אמן לו.** בתרומה כתיב לאשת דגנך וגו׳: **ולא לאורו.** אפי׳ היא רואיה להיסק הוחיל ואינה רואיה לאכילה: **אין חורמין מן הטמא על הטהור.** לכתחלה שמפסיד את הכהן: **בשוגג.** שלא ידע שבטל זה טמא: **שהיפה לו שעת הכושר.** שנראית כבר לתרומה קודם שנטמא. והא דלעיל בחמץ שלא היתה לו שעת הכושר לאחר הפסח היה מחובר וחמץ במחובר וכל זמן חיבורו לא היה ראוי לאחר שם שתרומה עליו דלאשית דגנך כתיב משנדגן וליגון לשון אסיפה והעמדת כרי הוא: **עירין.** מלאכים. כלומר תלמידי חכמים שהם כמלאכי השרת אמרי בגית המדרש כמותי דהא דקתני לעיל אינה קדושה בשהחמיץ במחובר קאמר: **ובמאמר קדישין שאילתא.** מקרא הוא בדניאל: **מורין.** מורין הוראה: **דווקי.** כמותי: **רב הונא בריה דרב יהושע אמר.** אפילו בשהחמיץ בתלוש נמי קאמר דאינה קדושה: לאמר

מסורת הש״ס

ה) סנהדרין [פג.] פד., ב) [קדושין מב: סנהדרין פד. זבחים מה. תמורה ג. מעילה יח:], ג) שבת כה:, ד) ממנות כה: תרומות פ״ב מ״ב יבמות פט., ה) [מן הטומא על הטיהור כלי״ן], ו) [ומאמר קדישין כלי״ן], ז) [ויקרא ה:], ח) [ויקרא כב:], ט) [דף לב:], י) [ביצה יג:], כ) [ויקרא ד:], ל) [בריתות יט.], מ) [עי׳ תוס׳ ביצה לח. ד״ה ול״ר יוחנן יומא עו. ד״ה הני ה׳ עניין ב״מ כח. ד״ה ומתה ב״ב כב: ד״ה ומתה ובכורות כט. סוף ד״ה היכי ובמיר ב. ד״ה פפיטא],

תורה אור השלם

1. ראשית דגנך תירוש ויצהרך וראשית גז צאנך תתן לו: דברים יח ד

2. בגזרת עירין פתגמא ומאמר קדישין שאלתא עד דבר די ינדעון חיין די שליט עלאה במלכות אנשא ולמן די יצבא יתננה ושפל אנשין יקים עליה: דניאל ד יד

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה ומתמיה וכו׳ וזהיר דכתיב וכל זר לא יאכל: (ב) ד״ה מר בריה כו׳ בשוגג כשאין מתכוין:

גליון הש״ם

תוס׳ ד״ה תתן לו. דלהכי תנאי דאסרי חמץ בהנאה. ים לענין דלאלורה לא צריך קרא כלל דהא אין יכול לקרות שם תרומ׳ דאיסורי הנאה, לאו דידי׳ הוי כדאמרינן ב׳ דבריס עשאן הכתוב כו׳ וע״ כריתות דף כד ע״א:

מוסף רש״י

הזיד במעילה. נהנה מן הקדש שיש בו מעילה במזיד (סנהדרין פג.) במיתה. בידי שמים (כריתות כב:). גמר חטא חטא מתרומה. לרוב דבריס היא למודא מתרומה במסכת מעילה (יח:) כתיב הכא וחטאה בשגגה מקדשי ה׳ וכתיב בתרומה באוכלה בשוגג ולא ישאו עליו חטא (קדושין מב:). תתן לו ולא לאורו. מתן לו דבר הראוי לו לאכול, ולא לתת לאורו להסיק (שבת כה:). בשוגג תרומתו תרומה. דאמרינן בכמה דוכתי ולא עשאו עליו חטא בהכרעתם את תלבן, אין אור קדוש נשיאות חטא למה מכאן לתורם מן הרעה אל היפה תתרומתו תרומה (מנחות כה:).

עין משפט נר מצוה

צו א מיי׳ פ״ח מהל׳ מעילה הלכה ג:

צח ב מיי׳ פ״ח מהל׳ תרומות הלכה מ:

מוסף תוספות

א. ואע״ג דאיכא מ״ד התם דון מינה ומינה מ״מ היכי פריך הכא כ״כ בפשיטות דקאמר שדא ביה נרגא. תוס׳ שלמן. ב. דאבא שאול. תוס׳ הכלל״ש. ג. [ו]נתכוון לזה שחתך אלא שחשב שהוא תלוש. מ׳ הכ״ן. ד. [ו]לא הוי מלאכת מחשבת. תוס׳ הכלל״ש.

רבינו חננאל

ולא אשכחן מאן דאמר הזיד במעילה במיתה אלא רבי, דתניא הזיד במעילה ר׳ אומר במיתה וחכמים אומרים באזהרה, ואמרינן מאי טעמא דרבי גמר חטא חטא מתרומה, מה תרומה במיתה דכתיב ומתו בו כי יחללוהו, אף מעילה במיתה, ומינה מה תרומה בכזית חייב פחות מכזית פטור אף מעילה כך. ואסיקנא דודאי רב פפא דאמר אבא שאול בעי תרתי כזית ושוה פרוטה הדר ביה. מר בריה דרבנא אמר (לא) הכי קתני, לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא עשה בהן שאין מתכוין כמתכוין, שאם נתכוין לחתוך את התלוש (בשדה) וחתך את המחובר שפטור, תאמר במעילה שאם נתכוין להתחמם בגיזי חולין ונתחמם בגיזי עולה שמעל רב נחמן בר יצחק אמר הכי קאמר לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא מתחייב בהן שאין מתעסק כמתעסק שאם נתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר שפטור תאמר במעילה שאם הושיט ידו לכלי ליטול חפץ וסך ידו בשמן של קודש שמעל אמר מר בד״א במפריש תרומה והחמיצה אבל הפריש חמץ תרומה דברי הכל אינה קדושה, דאיק ראשית דגנך תתן לו, כלומר תתן לו תרומה מה שראוי לו לאכילה ולא לאורו מה שאין ראוי לו, ואע״פ שראוי לאורו, בעינן לו ממש. ומותבינן מדתנן בתרומות פ״ב אין תורמין מן הטמא על הטהור ואם תרם בשוגג תרומתו תרומה, ואמאי והא אינה ראויה לו. דפרקינן שאני הכא דהיתה לה שעת הכושר קודם שתטמא, אבל הא דתניא הפריש חמץ תרומה בפסח דברי הכל אינה קדושה, כגון שהוכשרו החטים והחמיצו והן מחוברין קודם קצירתן אלא היתה להם שעת הכושר כלל. ואמרינן מכלל דאי היתה לה שעת הכושר, כגון דהחמיצה אחר תלישה הכי נמי דקדשה. אמר ליה רב נחמן בר יצחק אין הכי נמי בגזירת עירין פתגמא ובמאמר קדישין שאילתא וכך מורין בבי מדרשא כואתי.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות